

การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประจำวันของประชาชน
บ้านส้มป่อยค่ายเมืองแสน ตำบลนาด่าน อำเภอสวรรณคูหา
จังหวัดหนองบัวลำภู*

AN APPLICATION OF THE FIVE PRECEPTS FOR DEVELOPING THE QUALITY
OF DAILY LIFE OF PEOPLE IN BAN SOMPOYKHAIMAUNGSÆEN NADAN SUB-
DISTRICT SUWANNAKOOHA DISTRICT NONGBAULAMPOO PROVINCE

พระสุรเชษฐ์ อิทธิเตโช (ไชยรา)

Phrasurachet Itthitejo (Chaira)

พระครูพิศาลสารบัณฑิต

Phrakru Phisalsarbunthit

พระครูจิรธรรมธัช

Phrakrujiradhammathat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nong Khai Campus, Thailand.

E-mail: j6395keng@gmail.com

บทคัดย่อ

การประยุกต์ใช้ศีล 5 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประจำวันของประชาชน บ้านส้มป่อยค่ายเมืองแสน ตำบลนาด่าน อำเภอสวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักศีล 5 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตประจำวันของประชาชน บ้านส้มป่อยค่ายเมืองแสน ตำบลนาด่าน อำเภอสวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู และ 3) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้ศีล 5 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประจำวันของประชาชนบ้านส้มป่อยค่ายเมืองแสน ตำบลนาด่าน อำเภอสวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

การศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ประชาชน และโรงเรียน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศีล 5 ใน 3 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ (ร่วมคิด) 2) การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการ (ร่วมทำ) และ 3) การมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล และเผยแพร่ผลการดำเนินงาน (ร่วมรับผิดชอบ) ภายใต้หลักศีล 5 ได้แก่ เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤตินิन्दในกาม เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการดื่มน้ำเมา โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน เป็นการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา 2) การดำเนินกิจกรรม เป็นการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากร การร่วมทำกิจกรรมอย่างมีความรับผิดชอบ 3) การใช้ประโยชน์ เป็นการให้ประชาชนมีความสามารถในการนำกิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านจิตใจ

* Received: 03 January 2020; Revised: 15 February 2021; Accepted: 22 February 2021

ร่างกาย สุขภาพ 4) การได้รับประโยชน์ เป็นการให้ประชาชนเข้าถึงผลประโยชน์ขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้น หลักการนี้จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้มีความสุขที่ยั่งยืนสืบไป

คำสำคัญ: การประยุกต์, ศีล 5, การพัฒนาคุณภาพชีวิต

Abstract

An application of the 5 Precepts for developing the quality of daily life of people in Ban Sompoykhaimaungsaen, Nadan Sub-district, Suwannakooaha District, Nongboulampoo Province has 3 objectives as follows: 1) to study the 5 Precepts of Theravada Buddhism, 2) to study the problems of developing the quality of daily life of people in Ban Sompoykhaimaungsaen, Nadan Sub-district, Suwannakooaha District, Nongboulampoo Province, and 3) to study the application of the 5 Precepts in the developing of the quality of daily life of people in Ban Sompoykhaimaungsaen, Nadan Sub-district, Suwannakooaha District, Nongboulampoo Province. This was a qualitative research.

The study found that community leaders, monks, people, and schools were involved in promoting the observance of the 5 Precepts in 3 steps: 1) participation in the preparatory step (co-thinking), 2) participation in the process (co-working), and 3) participation in monitoring, evaluation and dissemination of performance (co-responsibility). These steps were under the 5 Precepts as: abstain from killing animals, abstain from stealing, abstain from misconduct, abstain from telling lies, abstain from drinking alcohol. There were together with using the principle of participation in 4 steps: 1) planning was the involving people in problem analysis, 2) implementation was the activities which allowed people to participate in the allocation of resources with the responsible participation in activities, 3) utilization was the ability to bring activities to benefit both mental, physical, and health, 4) benefit was the equal access to basic benefits. Therefore, this principle will give people an opportunity to participate in creative community development in order to achieve sustainable happiness.

Keywords: Application, 5 Precepts, Developing the Quality of Life

บทนำ

นับตั้งแต่ที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้ และได้ประกาศพุทธธรรมซึ่งเป็นคำสอนที่เป็นบรมสังฆะหรือความจริงอันประเสริฐที่เกี่ยวกับโลกและชีวิต ที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบ และนำมาสั่งสอนเพื่อประโยชน์เพื่อความทุกข์ของมวลมนุษยชาติ (มันเกียรติ โกศลนิรติวงษ์, 2541) หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนามี 2 ระดับ คือระดับสังฆธรรมและระดับจริยธรรม ในบรรดาคำสอนที่เป็นโลกุตตระ (สังฆธรรม) และในระดับโลกียะ (จริยธรรม) คำสอนในระดับโลกุตตระ เป็นคำสอนเพื่อมุ่งความหลุดพ้นหมดจากกิเลส เป็นคำสอนในระดับที่สูง คือ นิพพาน ส่วนคำสอนระดับโลกียะ เป็นคำสอนทั่ว ๆ ไป เพื่อให้ผู้ปฏิบัติดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขในชาติปัจจุบัน และชาติอื่นต่อ ๆ ไป เป็นคำสอนสำหรับผู้ที่ยังต้องการความเจริญและความสุขในสังสารวัฏ หลักคำสอนที่เป็นจริยธรรมในการดำรงชีวิต เช่น ทาน ศีล สวรรค์ เป็นต้น (นฤมล มารคแมน, 2543) การที่มนุษย์ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ ซึ่งยังเป็นความสุขในระดับของโลกียะนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำหลักธรรม ที่เรียกว่า ศีล 5 มาดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งถือว่าเป็นหลักธรรมที่พระพุทธศาสนา ได้เล็งเห็นคุณค่าของสังคมที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข สามารถพัฒนาพฤติกรรมด้านกาย จิตใจ และสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปัจจุบันนี้บุคลิกภาพด้านพฤติกรรมมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมเป็นอย่างมาก บุคลิกภาพเป็นลักษณะที่เกิดขึ้นเฉพาะแต่ละคน หรือจะเรียกว่า เป็นแบบแผนความประพฤติของตนเองที่แสดงออกมา จะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันบางส่วน นอกจากนี้บุคลิกภาพอันเกิดจากการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ที่จะสามารถปรับตัวและการแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบกับสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคล (รังสรรค์ แสงสุขและคณะ, 2544) ในสังคมไทยจะเห็นว่า ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ นับถือพระพุทธศาสนา การดำเนินชีวิตของคนไทยและวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้รับอิทธิพลหล่อหลอมด้วยหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ซึ่งอยู่ในความคิดหรือชีวิตจิตใจของคนไทยเป็นเวลานาน สามารถสังเกตได้จากผลสะท้อนที่ปรากฏออกมาในด้านต่าง ๆ เช่น วิถีชีวิต ทักษะคติ พฤติกรรม นิสัยใจคอของชาวไทย ตลอดจนถึงวัฒนธรรมของประเทศไทยในมิติต่างต่าง ๆ และประเพณีต่าง ๆ ลักษณะดังกล่าว ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยการนำมาปฏิบัติดัดแปลงให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต (สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า, 2516) สมาธิอันบุคคลอบรมโดยมีศีลเป็นฐาน ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก ปัญญาอันบุคคลอบรมโดยมีสมาธิเป็นฐาน ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก จิตอันบุคคลอบรมโดยมีปัญญาเป็นฐาน ย่อมหลุดพ้นโดยชอบจากอาสวะทั้งหลาย คือ กามาสวะ ภาวาสวะ และอวิชชาสวะ (ที.ม. (ไทย), 10/142/89)

ในคัมภีร์วิมุตติมรรค พระอุปติสสเถระ กล่าวความหมายของศีลไว้ว่า ศีล หมายถึง ความเย็น สันติ ดีเลิศ การกระทำปกติ และสภาพปกติตามธรรมชาติของทุกข์และสุข ศีล หมายถึง ความเย็น (พระอุปติสสเถระ, 2538) มีอธิบายว่า ไม้จันทน์ที่มีความเย็นมากที่สุด ช่วยทุเลาความร้อนของพิษไข้ในร่างกายได้ฉับไฉน ศีลก็ฉับไฉน คือ ช่วยทุเลาไข้ใจที่เกิดจากความสะดุ้งกลัวหลังจากศีลขาดและก่อให้เกิดปราโมทย์ ศีล หมายถึง สันติ มีอธิบายว่า ถ้าบุคคลมีศีล เขาจะมีความประพฤติเรียบร้อย ไม่สร้างความหวาดกลัวให้เกิดขึ้น ปทานุกรมบาลี-ไทย-อังกฤษ สันสกฤต (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาจันทบุรีนฤ

นาท, 2513) ให้ความหมายของศีลไว้ว่า “ศีล คือ ความปกติของธรรมชาติ ธรรมชาติอันสัตบุรุษพึงทรงไว้ สภาวะความสำรวม” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) ได้ให้ความหมายของศีลไว้ว่า ศีลคือข้อบัญญัติที่กำหนดการปฏิบัติทางกายและวาจา ทางพระพุทธศาสนา เช่น ศีล 5 ศีล 8

วิสุทธิมรรค พระพุทธโฆสจารย์ ได้อธิบายความหมายของ ศีล ไว้ว่า คำว่า “ศีล” นี้ แปลว่า ปกติ คือ ทำกายและวาจาให้เป็นปกติให้เรียบร้อย ไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้ใด แปลว่า เย็น คือ ทำให้เป็นคนเยือกเย็น ทำให้เย็นกาย เย็นใจ ไม่ต้องเดือดร้อนเพราะขาดศีล, แปลว่า เกษม คือ ปลอดภัย ทำให้เบากายเบาใจ อีกอย่างหนึ่ง คำว่าศีลนี้ มีความหมายเป็น สีสณะ กล่าวคือ เป็นมูลราก ส่วนคำว่า “สีสณะ” นี้ ซึ่งจะเห็นว่าการมีศีล 5 นั้น จะเป็นการรักษาตนเองและเป็นการรักษาผู้อื่นได้อย่างดี (พระพุทธโฆสเถระ, 2546) ซึ่งมีความสอดคล้องกับพุทธทาสภิกขุ ได้อธิบายความหมายของศีลไว้ว่า ศีลหมายถึง ความเป็นปกติหรือปกติภาวะตามธรรมดา หมายความว่า ทำทุกอย่างอยู่ตามหน้าที่ที่ควรจะทำ แต่อยู่ในภาวะปกติ คือ ไม่เดือดร้อน ไม่กระวนกระวาย ไม่ระส่ำระสาย ไม่มีความสกปรกความเศร้าหมองใด ๆ เกิดขึ้น โดยเนื้อความ ศีล หมายถึง ระเบียบที่ได้บัญญัติขึ้นไว้สำหรับประพฤติดุปฏิบัติกัน เพื่อให้เกิดภาวะปกติขึ้นมาที่กาย ที่วาจา ศีล คือ การปฏิบัติเกี่ยวกับระเบียบการเป็นอยู่ทางภายนอก ศีลพัฒนาที่กายวาจา ให้เป็นกาย วาจา ที่น่าดู เมื่อเรามีศีลเป็นพื้นฐานแล้ว เราจึงจะมีจิตที่เป็นสมาธิได้ง่าย ถ้ามีศีลดีสมาธิก็ง่าย (พุทธทาสภิกขุ, 2539)

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางอาชญากรรม การทำลายล้างผลาญซึ่งกันและกัน การปล้นชิงทรัพย์ การทำความผิดทางเพศ การโกหกหลอกลวง และการเสพสิ่งเสพติดให้โทษ ดังเช่นที่ปรากฏเป็นข่าวทางสื่อสารมวลชนอยู่บ่อย ๆ ตลอดถึงปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจการเมือง การปกครอง เมื่อว่าโดยสรุปแล้วแต่เป็นการประพฤติดุปฏิบัติในเรื่องการละเมิดศีล 5 ทั้งสิ้น เพราะคนยึดเอาประโยชน์ตนและพวกพ้องเป็นใหญ่ ไม่ใส่ใจผลกระทบต่อส่วนรวม ขาดความรับผิดชอบ เห็นผิดเป็นชอบ ในขณะที่สังคมเปลี่ยนไป ประกอบกับขาดความเข้าใจหลักศีลธรรม และไม่เห็นความสำคัญของศีลธรรม เพราะความโลภ โกรธ หลง เข้าครอบงำจิตใจ ความคิดอ่านและความประพฤติหลาย ๆ อย่าง ซึ่งแต่ก่อนถือว่าเป็นความชั่ว ความผิด ได้กลายเป็นสิ่งที่คนในสังคมยอมรับ แล้วพากันประพฤติดุปฏิบัติโดยไม่รู้รู้สึกสะอึก สะเทือน จนทำให้เกิดปัญหาและทำให้วิถีชีวิตมีดมนลงไป

ประชาชนบ้านสัมปอ่ยค่ายเมืองแสน ตำบลนาदान อำเภอสวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู มีการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางด้านอาชีพ เช่น อาชีพด้านเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนาเป็นหลัก และรับจ้างทั่วไป ด้วยความเร่งรีบของวิถีการดำเนินชีวิต ทำให้ห่างจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือหลักศีล 5 เพราะสาเหตุไม่ค่อยมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเท่าที่เคยเหมือนในอดีต เพราะค่าครองชีพในสังคมปัจจุบันที่มีการแข่งขันทางด้านวัตถุนิยม ที่เป็นแรงผลักดันส่งผลให้คุณภาพชีวิตที่ดำเนินตามความพอเพียงเป็นไปด้วยความยาก ทำให้ประชาชนในชุมชนบ้านสัมปอ่ยนั้น ขาดความกลัวในเรื่องของการผิดศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตประจำวัน อันส่งผลให้เกิดปัญหามากมาย เช่น การดื่มสุราสิ่งมีนเมาเพื่อที่จะเป็นการสร้างความสุขชั่วคราว การเล่นเกมพนันเพื่อหวังรวยทางลัด การผิดลูกเมีย เรื่องชู้สาว เพราะสิ่งยั่วในสังคมปัจจุบัน เช่น สื่อออนไลน์ที่

สร้างพฤติกรรมการเลียนแบบ รวมทั้งการฆ่าสัตว์ เป็นต้น จากการศึกษาที่ประชาชนส่วนมากขาดในเรื่องของศีลธรรมในการดำเนินชีวิต จึงเป็นสาเหตุให้ผู้นำชุมชน วัด โรงเรียน กลุ่มผู้สูงอายุ ร่วมประชุมเพื่อสร้างรูปแบบกิจกรรมภายในชุมชน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชน ดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ ศีล 5 เพื่อที่จะเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ชุมชนคุณธรรม ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ให้เกิดการพัฒนายั่งยืน โดยใช้ทุนทางสังคมเดิมคือตำนานค่ายเมืองแสน วัฒนธรรมประเพณี วัดในพื้นที่ เพื่อร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมวางแผน ร่วมลงมือทำ เพื่อให้ประชาชนที่มีปัญหาจริงเข้าสู่กระบวนการพัฒนาในทุก ๆ ด้านของการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีงามตามหลักศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อให้เกิดความสุขตามหลักศีลธรรม ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประจำวันของประชาชน บ้านสัมปอ่ยค่ายเมืองแสน ตำบลนาด่าน อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขของปัญหาชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักศีล 5 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตประจำวันของประชาชนในบ้านสัมปอ่ยค่ายเมืองแสน ตำบลนาด่าน อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้ศีล 5 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประจำวันของประชาชนในบ้านสัมปอ่ยค่ายเมืองแสน ตำบลนาด่าน อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและแนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและพรรณนา โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาวิจัย ดังนี้

1) ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าเอกสาร และรายงานการวิจัย ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ศีล 5 การนำศีล 5 ไปบูรณาการเพื่อการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะเป็นการพัฒนาสังคม พัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาโครงสร้างขององค์กรตามหลักศีลธรรมที่มีการวางแผนมีรูปแบบและมีโครงสร้างของการลงมือปฏิบัติ เกี่ยวกับศีล 5 เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาการประยุกต์การใช้ศีล 5 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของประชาชนในบ้านสัมปอ่ยค่ายเมืองแสน ตำบลนาด่าน อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู

2) ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ตามรูปแบบของการวิจัย โดยแบบสัมภาษณ์ผ่านการทดสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านสาขาวิชาพระพุทธศาสนาและสังคม หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้มา

จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ทีละคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ดำเนินการวิจัยโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants) ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนในบ้านสัมปอ่ยค่ายเมืองแสน ตำบลนาด่าน อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 25 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยกำหนดประเด็นคำถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชน ในบ้านสัมปอ่ยค่ายเมืองแสน ตำบลนาด่าน อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. การสร้างแบบสัมภาษณ์พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนบ้านสัมปอ่ยค่ายเมืองแสน ตำบลนาด่าน อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยมีเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์และเนื้อหาจากแนวคิดที่ต้องการศึกษา มีทั้งหมด 3 ตอน ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ การบันทึกข้อมูล (จดบันทึก/บันทึกเสียง) วันสัมภาษณ์ สถานที่ จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในบ้านสัมปอ่ยค่ายเมืองแสน ตำบลนาด่าน อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 5 ข้อ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยกำหนดหลัก ข้อเสนอแนะ 1 ข้อ

4. ลักษณะของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา โดยทบทวนจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ ตำรา และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์การดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของการมีศีล 5 และวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา สำหรับการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามเพื่อให้ทราบถึงหลักการประยุกต์ใช้ศีล 5 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนบ้านสัมปอ่ยค่ายเมืองแสน ตำบลนาด่าน อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์โดยการถ่ายภาพบันทึกเสียงและจดบันทึก

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1) ผู้วิจัยติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอหนังสือความอนุเคราะห์ในการทำวิจัยจากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต

หนองคาย ไปยังกลุ่มเป้าหมายของบ้านส้มป่อยค่ายเมืองแสน ตำบลนาदान อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู

2) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ ไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 ฉบับ และรับคืนมาด้วยตนเอง

3) เมื่อได้แบบสัมภาษณ์มา จำนวน 25 ฉบับ ถือว่าเป็นแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แล้ว นำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ 3 ข้อ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) นำข้อมูลที่ได้จากการทำการสัมภาษณ์ที่เป็นเอกสารสัมภาษณ์ การบันทึกเสียง การบันทึกภาพ ทำการจัดหมวดหมู่โดยใช้วัตถุประสงค์ของการวิจัย แบ่งออกเป็นประเด็นของการศึกษา เช่น ประเด็นที่ให้ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ตรงกัน และแตกต่างกัน เป็นข้อมูลสารสนเทศ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานภาคสนาม

2) นำประเด็นวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ ของการวิจัยมาเป็นตัวกำหนดในการวิเคราะห์ข้อมูลให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ละข้อ แต่ละด้านของการวิจัย

3) จำแนกองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาในแต่ละบทตามลำดับ และจำแนกองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม มาสรุปเป็นองค์ความรู้ของการวิจัย เป็นประเด็นที่มีความสำคัญและตอบปัญหาของการวิจัย

4) สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยนำสาระสำคัญของการวิจัยมาสรุปโดยการพรรณนา

5) นำผลสรุปของการวิจัยมาสู่การอภิปรายผลการวิจัย เพื่อที่จะได้เข้าใจการเชื่อมโยงรูปแบบของการวิจัย แนวคิดทฤษฎีของการวิจัย งานเขียนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีความสัมพันธ์กันกับเรื่องที่ทำให้การวิจัยให้เกิดองค์ความรู้ของการวิจัย เพื่อที่จะได้นำไปใช้ให้เกิดผลประโยชน์ได้ง่ายและครอบคลุมของการวิจัย

6) จัดทำข้อเสนอแนะของการวิจัย โดยแบบออกเป็นข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการการประยุกต์ใช้ศิลปะ 5 ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประจำวันของประชาชนในบ้านส้มป่อยค่ายเมืองแสน ตำบลนาदान อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) กระบวนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลปะ 5 มีรายละเอียดดังนี้

1. หลักการ

1.1 หลักการมีส่วนร่วม คือ การที่บุคคลในชุมชนให้ความร่วมมือในหลายกลุ่มหลายโครงการที่ได้จัดขึ้น มีการบูรณาการเข้าและก้าวไปพร้อมกัน ได้แก่ ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ประชาชน กลุ่มผู้สูงอายุ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลปะ 5 ใน 3 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ

(ร่วมคิด) 2) การมีส่วนร่วมในชั้นดำเนินการ (ร่วมทำ) และ 3) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และเผยแพร่ผลการดำเนินงาน (ร่วมรับผิดชอบ)

1.2 หลักการรักษาศิล 5 คือ หลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานและเป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญสำหรับผู้ที่มีถือศาสนาพุทธ ควรประพฤติ มี 5 ประการ ได้แก่ (1) การเว้นจากการฆ่าสัตว์มีชีวิต (2) การเว้นจากการลักทรัพย์ (3) การเว้นจากการประพฤติดัดในกาม (4) การเว้นจากการพูดเท็จ (5) การเว้นจากการดื่ม น้ำเมาคือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

2. กระบวนการมีส่วนร่วมในการประยุกต์ใช้ศิลป 5 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประจำวันของประชาชนในบ้านส้มป่อยค่ายเมืองแสน ตำบลนาदान อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู

2.1 การร่วมคิด เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ ประกอบด้วย (1) ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้คิดวางแผนร่วมกัน ระหว่างผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชนบ้านส้มป่อย พระสงฆ์ภายในวัด คณะผู้บริหาร คณะครูภายในโรงเรียนในชุมชน และภาครัฐ ในการพัฒนาการส่งเสริมการรักษาศิล 5 เป็นการวางแผนให้สอดคล้องกับประชาชนทุกระดับภายในชุมชน (2) ส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นในการส่งเสริมการรักษาศิล 5 เพื่อที่จะเป็นการรับมือกับปัญหาในทุกรูปแบบที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ข่าวสารในโลกออนไลน์ในปัจจุบัน ที่จะเป็นการรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการส่งเสริมการรักษาศิล 5 เพื่อหาทางออกที่ดีของปัญหานั้น ๆ (3) ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของแต่ละแห่ง ประกอบด้วย ชุมชน วัด โรงเรียน ภาครัฐ เพื่อพัฒนาการส่งเสริมการรักษาศิล 5 ให้มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน และมีคณะกรรมการในการพัฒนาการส่งเสริมการรักษาศิล 5 ที่จะเป็นการรับทราบปัญหาสู่การประชุม เพื่อหาทางออกในการแก้ไขให้ดีขึ้น (4) การจัดเตรียมจัดทำข้อมูลข่าวสารการรักษาศิล 5 ภายในประเทศที่ประสบความสำเร็จ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการรักษาศิล 5 เป็นการวางแผนเตรียมสถานที่เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนา และวางแผนเตรียมบุคลากรการส่งเสริมการรักษาศิล 5 (5) ร่วมวางแผนเตรียมจัดหาทุน จากทางชุมชนบ้านส้มป่อย วัด โรงเรียน และภาครัฐในการสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาการส่งเสริมการรักษาศิล 5 เป็นการอำนวยความสะดวก ที่จะเป็นการวางแผนเตรียมจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เพื่อพัฒนาการส่งเสริมการรักษาศิล 5

2.2 กระบวนการมีส่วนร่วมในชั้นดำเนินการ ประกอบด้วย (1) ร่วมมีส่วนประสานความร่วมมือระหว่างประชาชนทุกกลุ่มในชุมชน พระสงฆ์ภายในวัด และโรงเรียนที่ประกอบด้วยคณะผู้บริหาร และครูในการร่วมกันพัฒนาการส่งเสริมการรักษาศิล 5 ภายในชุมชนบ้านส้มป่อย ให้เป็นรูปแบบเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกเพศ ทุกวัย (2) การมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดสภาพห้องเรียน เพื่อให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในการส่งเสริมการรักษาศิล 5 ทั้งห้องเรียนภายในวัดที่มีโรงเรียนผู้สูงอายุภายในวัด และห้องเรียนของโรงเรียนในพื้นที่ จะเป็นแหล่งเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียน เป็นการ จัดสภาพแวดล้อมภายในให้สะอาด สงบ ร่มรื่น เป็นธรรมชาติ จัดป้ายนิเทศป้ายคติธรรม ในบริเวณสถานศึกษา โรงเรียน วัด ศาลาประชาคมของชุมชนบ้านส้มป่อย (3) ร่วมจัดให้มีห้องจริยธรรมสำหรับการพัฒนาจิตเจริญปัญญาของกลุ่มผู้สูงอายุ ประชาชน และเด็กนักเรียนในวัด (4) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาคุณภาพ

ชีวิตในด้านศีล สมาธิ และปัญญา อยู่เสมอ และในวันพระ 8 ค่ำ 15 ค่ำ ทางโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ และผู้นำชุมชน ได้มีการปฏิบัติเป็นประจำ (5) การส่งเสริมให้ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการทุกกลุ่มทำสมาธิหรือบริหารจิตเจริญปัญญาก่อนเข้ากิจกรรม และทำสมาธิหลังเลิกกิจกรรม เพื่อเป็นการพัฒนาด้านสมาธิ (6) มีส่วนร่วมในการปลูกจิตสำนึกให้ผู้ที่เข้าร่วมโครงการ มีวินัยในตนเองอยู่เสมอ อันจะเป็นการสร้างความรับผิดชอบต่อตัวเองและสังคม ในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการรักษาศีล 5 เช่น กิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา กิจกรรมเพื่อยกย่องคนดีและเชิดชูคนเก่ง กิจกรรมทำบุญตักบาตรอาทิตย์ละ 1 ครั้ง การฟังธรรมทุกวันพระของชุมชน นำผู้นำชุมชนสร้างกิจกรรมการเข้าค่ายพุทธ ค่ายคุณธรรม เป็นต้น มีส่วนร่วมเชิญวิทยากรที่มีความรู้ในการรักษาศีล 5 มาให้ความรู้แก่บุคลากรทางการศึกษา ผู้นำชุมชนและนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เป็นกิจกรรมให้ผู้ที่เข้าร่วมโครงการได้รู้จักคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาตามหลักพุทธธรรม และฝึกฝนอบรมให้ประชาชนรู้จักคุณค่าแท้และคุณค่าเทียมในการกิน การอยู่ในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุข การดูแลเพื่อสร้างความเข้าใจและเรียนรู้ การฟังเพื่อที่จะเป็นการปลูกปัญญา รู้จักการคิดวิเคราะห์

2.3 การรับผิดชอบต่อส่วนรวม เป็นกระบวนการการมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล และเผยแพร่ผลการดำเนินงาน ประกอบด้วย ร่วมคิดวางแผน รูปแบบการวัดผลประเมินผล ร่วมติดตามการดำเนินงาน ร่วมประเมินผลการจัดสภาพองค์กรของวัดในระดับจังหวัดหนองบัวลำภู ร่วมประเมินผลกิจกรรมต่าง ๆ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ร่วมติดตามพฤติกรรมของประชาชนเกี่ยวกับการส่งเสริมการรักษาศีล 5 อย่างต่อเนื่อง ทุกภาคส่วนภายในชุมชนบ้านส้มป่อยค่ายเมืองแสน ร่วมประเมินผลพฤติกรรมของประชาชนบ้านส้มป่อยค่ายเมืองแสน ในการส่งเสริมการรักษาศีล 5 ด้านความเข้าใจ ด้านการปฏิบัติ เป็นต้น ร่วมประเมินผลในการพัฒนาบุคลากรของทางผู้นำชุมชน วัด และโรงเรียน รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร เพื่อให้บ้าน วัด โรงเรียน ได้รับรู้ร่วมกัน และเผยแพร่ผลการดำเนินการส่งเสริมการรักษาศีล 5 ที่เป็นการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการส่งเสริมการรักษาศีล 5 ผ่านคลื่นวิทยุกระจายเสียงชุมชนภายในพื้นที่ หรือเสียงตามสายหรือหอกระจายข่าวของชุมชน สื่อออนไลน์ต่าง ๆ ของวัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน และเผยแพร่ผลการดำเนินงานโดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์

อภิปรายผล

พุทธทาสภิกขุ กล่าวว่า ศีลธรรมกลับมาเพื่อโลกสงบเย็น ปรมาตธรรมกลับมาเพื่อโอกาสสว่างไสว ถ้าศีลธรรมไม่กลับมา โลกจะวินาศ ถ้าปรมาตธรรมไม่กลับมา โลกจะมีตม ดังนั้น ทุกคนต้องช่วยกันทำให้ศีลธรรมกลับมา ในฐานะเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับโลก ธรรม คือ หน้าที่ที่ถูกต้องแก่ความรอดชีวิต ด้วยขอให้ธรรมเป็นที่พึ่งเป็นสรณะ พระพุทธเจ้าทรงสอนให้มีธรรมเป็นสรณะ มีตนเองเป็นที่พึ่ง มีตนเองเป็นสรณะ ต้องทำด้วยตนเอง จะให้คนอื่นมาทำแทนไม่ได้ (พุทธทาสภิกขุ, 2549) ศีล 5 เป็นกรอบในการปฏิบัติและรูปแบบในการดำเนินชีวิต ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวม รวมทั้งการวิเคราะห์ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายเพื่อสร้างความเข้าใจในแต่ละข้อ ดังนี้

(1) ศิลข้อที่ 1 การละเว้นจากการฆ่าการสังหาร ไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย (ปาณาติปาตา เวรมณี) โดยภาพรวม ประชาชนชาวบ้านส่วนมาก จะไม่ค่อยฆ่าสัตว์ใหญ่ ซึ่งจะซื้อเนื้อสัตว์จากตลาดมาประกอบอาหาร มีการรักษาสภาพแวดล้อมโดยใช้สมุนไพรธรรมชาติ และปุ๋ยหมักชีวภาพ มีความอดทน อดกลั้นต่อสิ่งยั่วยุ มิให้เกิดความรุนแรงในหมู่เพื่อน มีความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์ สภาพปัญหา มีเป็นส่วนน้อย ในบางครั้งที่มีการฆ่าสัตว์ใหญ่ เช่น ล้มวัว ล้มควาย ฆ่าหมู รวมถึงเป็ด ไก่ ในงานบุญ งานเลี้ยง และเป็นอาหารภายในครอบครัว และการสังสรรค์ภายในบ้าน แต่ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เลย คือ สัตว์ประเภทเป็นพาหะนำเชื้อโรคมารุคน เช่น ยุง แมลงสาบ มด สัตว์เลื้อยคลาน บางประเภทมีการฆ่าอยู่เสมอ เพราะกลัวสัตว์มากัดหรือทำร้ายตนเองและคนในครอบครัว การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หากประชาชนในชุมชนรักษาศิลข้อที่ 1 โดยเคร่งครัด ชุมชนและบุคคลในชุมชนนั้น ๆ จะเกิดความเมตตาจิตใจอ่อนโยนต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์ต่าง ๆ จะไม่กล้าฆ่าหรือเบียดเบียนซึ่งกันและกัน อีกทั้งจะไม่ทำผิดกฎหมายบ้านเมืองด้วย บ้านเมืองก็จะสงบสุข ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาพิชิตชัย ยมพาลไฟ ได้ศึกษาเรื่อง “ทัศนะเรื่องศีล 5 ของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน ศึกษาเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์” เมื่อปี พ.ศ. 2542 ผลการวิจัยพบว่า การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์มีความสำคัญ เพราะเป็นข้อปฏิบัติเพื่อความสงบสุข ป้องกันการเบียดเบียนชีวิตและความหวาดระแวงระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสัตว์ และในปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจหลักศีลข้อนี้ถูกต้อง แต่ไม่สามารถจะปฏิบัติให้สมบูรณ์ได้ เพราะความจำเป็นในการดำรงชีวิต และเชื่อว่า การฆ่าสัตว์เป็นบาป มีผลทั้งในชาตินี้และชาติหน้า ผู้ที่ขาดความเข้าใจอย่างถูกต้องในการรักษาศีล จะเข้าใจว่าการรักษาศีลยากเกินไปจึงไม่รักษาศีล (พระมหาพิชิตชัย ยมพาลไฟ, 2542)

(2) ศิลข้อที่ 2 ด้านการละเว้นจากการลักขโมย เบียดบังแย่งชิง ไม่ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน (อทินนาทานา เวรมณี) โดยภาพรวมประชาชน ยังคงรักษาศีลข้อ 2 ไว้ได้เป็นอย่างดี ทั้งยังรักษาทรัพย์สินและผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวม สภาพปัญหา อาจจะมีหีบจับของภายในบ้านที่วางอยู่ไปใช้โดยไม่ได้ออกกล่าวใคร เพราะเห็นเป็นของใช้ที่อยู่ในบ้านของตนเอง และในชุมชนอาจจะมีบ้างที่เด็ก ๆ บางคนหยิบฉวยของผู้อื่นไปโดยไม่ได้รับอนุญาต การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หากไม่ละเมิดศีลข้อ 2 สอดคล้องกับการศึกษาของอธิษฐาน พูลศิลป์ศักดิ์กุล ได้ศึกษาปัญหาพิเศษเรื่อง “การรักษาศีลห้าของพุทธศาสนิกชนวัยแรงงาน : กรณีศึกษาเขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีการรักษาศีลข้อ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์ ศิลข้อ 2 เว้นจากการลักทรัพย์ ศิลข้อ 3 เว้นจากการประพฤตินิดในกาม และศีลข้อ 5 เว้นจากการดื่มสุราเมรัยในระดับมากที่สุด ส่วนการรักษาศีลข้อ 4 เว้นจากการพูดปดอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศและระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการรักษาศีลห้าอย่างมีนัยสำคัญ (อธิษฐาน พูลศิลป์ศักดิ์กุล, 2549)

(3) ศิลข้อที่ 3 ด้านการละเว้นจากการประพฤตินิดในกาม ไม่ประทุษร้ายต่อของรักของหวงอันเป็นการทำลายเกียรติภูมิและจิตใจ ตลอดจนทำวงศ์ตระกูลของเขาให้เสื่อมเสีย (กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี) โดยภาพรวม ประชาชนชุมชนบ้านสัมป่อยค่ายเมืองแสน โดยส่วนมากเคร่งครัดปฏิบัติตามศีลข้อ 3 ไม่ประพฤตินิดนอกใจคู่ครองของตน สภาพปัญหา อาจจะมีบางครอบครัวที่มีปัญหาเรื่องบุคคลที่

สามเข้ามาแทรกแซง การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การที่ประชาชนเคร่งครัดปฏิบัติตามศีลข้อ 3 ไม่ประพฤติผิดนอกใจคู่ครองของตน ก็จะไม่ทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหมวดความผิดเกี่ยวกับเพศ ที่มีความสอดคล้องกับพระมหาเถรียงศักดิ์ กิตติชโย (ไชยสมศรี) ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์หลักศีล 5 ที่มีผลกระทบต่อกระบวนการควบคุมทางสังคม” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า หลักคำสอนศีล 5 เป็นหลักคุณธรรมเชิงห้ามปราบ อันเป็นเครื่องมือที่เกื้อกูลให้ผู้ปฏิบัติตามสามารถเข้าถึงจุดหมายแห่งชีวิตที่ดีงาม กระบวนการควบคุมทางสังคมทั้งหมด ล้วนมีจุดมุ่งหมายให้สมาชิกของสังคมยอมรับและปฏิบัติตามบรรทัดฐานต่าง ๆ ของสังคม เช่น กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับและจารีตประเพณี หลักศีล 5 ที่มีผลกระทบต่อกระบวนการควบคุม ปรากฏออกมาโดยการใช้มาตรการต่าง ๆ ควบคุมพฤติกรรมของบุคคล การใช้มาตรการควบคุมทางสังคมดังกล่าว มุ่งก่อให้เกิดการควบคุมบุคคลสองประเภทคือ (1) การควบคุมภายใน ซึ่งหมายถึงการปลูกฝังคุณธรรมในตัวบุคคล ให้มีhiriโอตตปะหรือมโนธรรม ต้องการทำความดี ละเว้นการทำชั่ว ด้วยความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดีของตนเอง ซึ่งเป็นหลักของความจริง และ (2) การควบคุมภายนอก ย้ำการให้รางวัลใจให้คนทำความดีและการลงโทษเพื่อขู่ให้บุคคลละเว้น การทำความผิด ตามหลักเกณฑ์ความถูกต้องและเป็นธรรม ก่อให้เกิดความมีระเบียบวินัยในสังคม (พระมหาเถรียงศักดิ์ กิตติชโย (ไชยสมศรี), 2550)

(4) ศีลข้อที่ 4 ด้านการละเว้นจากพูดเท็จโกหกหลอกลวง ไม่ประทุษร้ายเขาหรือประโยชน์สุขของเขาด้วยวาจา (มุสาวาทา เวมณี) โดยภาพรวม ชาวบ้านส้มป่อยค่ายเมืองแสน เกรงครัดในศีลข้อ 4 สภาพปัญหา มีบางครั้งที่โกหกเพื่อความสบายใจของคนในครอบครัว หรือเรียกว่า โกหกสีขาว การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หากประชาชนละเมิดศีลข้อ 4 การกระทำของบุคคลก็จะเข้าองค์ประกอบของศีลข้อ 4 มุสาวาท มีองค์ 4 คือ (ก) เรื่องไม่จริง (ข) จิตคิดจะกล่าวให้คลาดเคลื่อน (ค) มีความพยายามเกิดจากจิตที่คิดจะกล่าวให้คลาดเคลื่อนนั้น (ง) ผู้อื่นเข้าใจความที่พูดนั้น และเข้าองค์ประกอบของกฎหมาย จากการวิจัยภาคเอกสาร สรุปผลการวิจัยว่า พระไตรปิฎกได้กล่าวถึงความสำคัญของศีล เป็นองค์แห่งความประพฤติเบื้องต้นของการบรรลุธรรมทางพระพุทธศาสนา และกล่าวถึงปฐมเหตุแห่งการปรากฏของเบญจศีล สืบเนื่องมาจากความละโมภและเห็นแก่ตัวของมนุษย์ ซึ่งแสดงให้เห็นการเบียดเบียนผู้อื่น นอกจากนี้ ได้แสดงคุณและโทษของการปฏิบัติเบญจศีล และละเมิดต่อเบญจศีลทั้งชีวิตนี้และชีวิตหน้า ส่วนอรรถกถา ได้อธิบายเพิ่มเติมพร้อมทั้งแจกแจงรายละเอียดต่าง ๆ เช่น อธิบายความหมายของคำว่า ศีล คือ ความสงบ และแสดงประเภทและลักษณะของการรักษาศีล นอกจากนั้น กล่าวถึงองค์ประกอบหลักเกณฑ์การพิจารณาโทษ และประมวลวิธีการต่าง ๆ ที่นับว่าเป็นความพยายามในการละเมิดต่อเบญจศีล จากการวิจัยภาคสนามพบว่า ประชาชนบ้านส้มป่อย ยังคงมีค่านิยมและปฏิบัติต่อเบญจศีล สอดคล้องตามหลักทฤษฎี คือ มีความเห็นว่า เบญจศีลมีความสำคัญมาก และบัญญัติไว้ให้ทุกคนปฏิบัติเพื่อความสงบสุขของสังคม และเห็นว่าการถือศีลนำไปสู่สุคติ

(5) ศีลข้อที่ 5 ด้านการละเว้นจากเครื่องดองของเมา สิ่งเสพติด อันเป็นเหตุให้เกิดความประมาทหมัวเมา ก่อความเสียหาย ผิดพลาดเพราะขาดสติ (สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวมณี) โดยภาพรวม ชาวบ้านส้มป่อยค่ายเมืองแสนโดยปกติไม่ดื่มสุรา แต่อาจจะสูบบุหรี่บ้าง ไม่ข้องเกี่ยวกับ

สารเสพติด ไม่สนับสนุนให้คนในครอบครัวมีการเสพยาหรือยาเสพติดอื่น ๆ พยายามรณรงค์ให้ชุมชนรู้ถึงโทษของการผิดศีลข้อ 5 ช่วยเหลือทางราชการรณรงค์เมาไม่ขับ อดทน อดกลั้นต่อสิ่งยั่วยู่ที่จะทำให้ละเมิดศีลข้อ 5 เห็นด้วยกับการส่งเสริมไม่ให้ดื่มสุราในงานบุญต่าง ๆ เครื่องครัดปฏิบัติตามศีลข้อ 5 สภาพปัญหา มีการสังสรรค์กับเพื่อนฝูงเป็นบางครั้ง หรือดื่มในงานเลี้ยง งานบุญตามประเพณีต่าง ๆ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การประพฤติผิดศีลข้อที่ 5 เป็นเหตุทำให้ผิดให้ศีลอีก 4 ข้อ รวมทั้งก่อให้เกิดผลกระทบในด้านต่าง ๆ ซึ่งการเกิดพฤติกรรมกรรมการเสพยาสุรานั้น มีปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่เข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง อันเป็นเหตุทำให้เกิดการละเมิดศีลและก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม หากประชาชนไม่ละเมิดศีลข้อ 5 ย่อมรักษาชีวิตของตนเองและผู้อื่นได้ ไม่เกิดความสูญเสียต่อชีวิต ทรัพย์สิน และปัญหาทางสังคมในเรื่องยาเสพติด สังคมก็จะสงบสุข ประเทศชาติก็จะพัฒนา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาหลักศีล 5 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ศีล คือ “เจตนา” ความตั้งใจ ที่จะงดเว้นจากกายทุจริต 3 ไม่ฆ่าสัตว์, ไม่ลักทรัพย์, ไม่ประพฤติผิดในกาม และวจีทุจริต 4 ไม่พูดเท็จ, ไม่พูดคำหยาบ, ไม่พูดส่อเสียด, ไม่พูดเพ้อเจ้อ และศีล คือ “เจตสิก” หมายถึงการงดเว้นจากมโนทุจริต 3 ความโลภอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง, มีจิตคิดพยาบาท, มีความเห็นผิด ศีล 5 ข้อ คือ 1. ปาณาติปาตา เวรมณี งดเว้นจากการทำชีวิตสัตว์ให้ตกลงไป 2. อทินนาทานา เวรมณี งดเว้นจากการถือเอาของที่เจ้าของมิได้ให้ 3. กามเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี งดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม 4. มุสาวาทา เวรมณี งดเว้นจากการกล่าวเท็จ 5. สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี งดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

สภาพปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตประจำวันของประชาชนในบ้านสัมป่อยค่ายเมืองแสน ตำบล นาदान อำเภอสวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า บ้านสัมป่อยค่ายเมืองแสน มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน เป็นตำนานที่สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี ประชาชนในพื้นที่ส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกพืชเศรษฐกิจตามความต้องการของโรงงาน รองลงมาคืออาชีพค้าขายที่สามารถดูแลความเป็นอยู่ของครอบครัวได้เป็นอย่างดี และประชาชนส่วนมากนับถือพระพุทธศาสนา มีการปฏิบัติธรรม ฟังธรรมเป็นประจำทุก ๆ วันพระ 15 ค่ำ ของทุก ๆ เดือน จึงเป็นการดีที่โครงการหมู่บ้านศีล 5 ของชุมชนได้รับการส่งเสริมจากผู้นำชุมชน โรงเรียน วัด ประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างดี รวมทั้งมีการบูรณาการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เข้ากับกิจกรรมของชุมชนได้ดี เช่น โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชน เป็นต้น

การประยุกต์ใช้ศีล 5 ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประจำวันของประชาชนในบ้านสัมป่อยค่ายเมืองแสน ตำบลนาदान อำเภอสวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นการร่วมมือกันภายในชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ประชาชนทุกกลุ่ม และโรงเรียน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการศึกษา

ศิลป์ 5 ใน 3 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ (ร่วมคิด) 2) การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการ (ร่วมทำ) และ 3) การมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน (ร่วมรับผิดชอบ) และใช้หลักแนวความคิดการมีส่วนร่วมซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา 2) การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการใช้ทรัพยากร การร่วมทำกิจกรรม มีความรับผิดชอบ 3) การใช้ประโยชน์ ประชาชนต้องมีความสามารถในการนำกิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย สุขภาพ 4) การได้รับประโยชน์ ประชาชนต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เท่าเทียมกัน

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้วิจัยได้นำปัญหาและอุปสรรคของการนำหลักศิลป์ 5 เพื่อการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวบ้าน เข้าสู่การสัมมนา รวมถึงสิ่งที่สามารถปรับปรุงได้แก้ไขได้และหาสาเหตุ เหตุผลเพื่อที่ประชาชนในพื้นที่จะได้ดำเนินชีวิตตามหลักศิลป์ 5 ได้มากขึ้น

2. ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเรื่องของศิลป์ 5 ที่ได้ทำการศึกษาทำเป็นแผนการเรียนรู้ที่ละขั้นตอน เพื่อที่จะเป็นการสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่ ที่มีความแตกต่างทางด้านอายุ เพศ การศึกษา ที่มีความแตกต่างกันในการเรียนรู้และเข้าใจ เพื่อที่จะทราบหัวใจสำคัญของการดำเนินชีวิตตามหลักศิลป์ 5 ให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น

3. ผู้วิจัยได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับศิลป์ 5 เพื่อที่จะสร้างองค์ความรู้ให้กับเยาวชน นักเรียน นักศึกษา เพื่อสร้างการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

4. ผู้วิจัยได้พัฒนาหลักการเรียนรู้เพื่อเป็นการศึกษาเรียนรู้ ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาสังคมไปในเวลาเดียวกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาศิลป์ 5 ช่วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตประจำวันของประชาชนในบ้านสัมป่อย ค่ายเมืองแสน ตำบลนาदान อำเภอสวรรคภูหา จังหวัดหนองบัวลำภูได้อย่างไร

2. ควรทำการศึกษาข้อดีของการรักษาศิลป์แต่ละข้อ ตั้งแต่ศิลป์ 5 และ ศิลป์ 8 เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพแต่ละด้านของการดำเนินชีวิตของประชาชนแต่ละช่วงอายุ

3. ควรทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการกระทำความผิดด้านศีลธรรมในสังคมปัจจุบัน ทั้งสังคมจริงและสังคมออนไลน์ ซึ่งในสภาวะการณ์ปัจจุบัน การทำผิดศีลธรรมนั้นนอกจากในสังคมแล้วเรายังเห็นในสื่อต่าง ๆ มากมาย ที่มีการทำผิดศีลธรรมอยู่เป็นประจำ

4. ควรมีการศึกษารูปแบบการรณรงค์การรักษาศีลธรรม จริยธรรม ที่ประสบความสำเร็จในชุมชนปัจจุบัน เช่น โครงการหมู่บ้านคุณธรรมที่ประสบความสำเร็จ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- นฤมล มารคมาน. (2543). *มนุษย์และความเป็นจริงของชีวิตในทัศนะของพุทธศาสนา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาจันทบุรีนฤนาถ. (2513). *ปทานุกรมบาลี-ไทย-อังกฤษ-สันสกฤต*. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิwapร.
- พระพุทธโฆสเถระ. (2546). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค*. แปลโดย สมเด็จพระพุทธปาจารย์ (อาจ อาสภมมหาเถร). พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ประยวรงค์พรินท์ติ้ง จำกัด.
- พระมหาเกรียงศักดิ์ กิตติชโย (ไชยสมศรี). (2550). *ศึกษาวิเคราะห์หลักศีล 5 ที่มีผลกระทบต่อกระบวนการควบคุมทางสังคม. ใน วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*.
- พระมหาพิชิตชัย ยมपालโพ. (2542). *การศึกษาทัศนะเรื่องศีล 5 ของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต (ศาสนาเปรียบเทียบ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล*.
- พระอุปติสสเถระ. (2538). *วิมุตติมรรค*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2549). *ธรรมะบันทึกรำลึก 100 ปี พุทธทาส*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์.
- พุทธทาสภิกขุ. (2539). *ทาน ศีล ภาวนา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มันเกียรติ โกศลนิรัตน์วงษ์. (2541). *ทฤษฎีและเทคนิคในการให้คำปรึกษาพุทธธรรม*. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- รังสรรค์ แสงสุขและคณะ. (2544). *ความรู้คู่คุณธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด.
- สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรคุณ). (2516). *จามเทวีวงศ์ พงศาวดารเมืองศรีอยุธยา*. พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดบรรณกิจเทรดดิ้ง.
- อชิฐฐาน พูลศิลป์ศักดิ์กุล. (2549). *การรักษาศีลห้าของพุทธศาสนิกชนวัยแรงงาน : กรณีศึกษาเขตสวนหลวงกรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยบูรพา.